

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Μαθαίνοντας να αλλάζουμε: Η μεταρρύθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης στην Ευρώπη 2002-10

Η ευρωπαϊκή συνεργασία έχει επιτύχει πολλά, αλλά ο αντίκτυπός της δεν έχει γίνει ακόμη πλήρως αισθητός

Ο καταγιστικός ρυθμός των αλλαγών εγκυμονεί κινδύνους για την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, εάν ο πληθυσμός της Ευρώπης, που παρουσιάζει δημογραφική κάμψη, δεν κατορθώσει να επικαιροποιήσει τις δεξιότητες και γνώσεις του. Γι' αυτόν το λόγο, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) εγκαινίασε το 2002 τη διαδικασία της Κοπεγχάγης ώστε να ενισχυθεί η συνεργασία των κρατών μελών σε θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ).

Η διαδικασία της Κοπεγχάγης

Η διαδικασία της Κοπεγχάγης συνενώνει στους κόλπους της την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 33 χώρες και τους κοινωνικούς εταίρους με στόχο τη συνεργασία για την αναβάθμιση των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με τη διαμόρφωση κοινών στόχων, μέσων και προτεραιοτήτων. Η πρόδος αξιολογείται ανά διετία: Μάαστριχτ (2004), Ελσίνκι (2006), Μπορντό (2008) και Μπριζ (2010). Σε κάθε μία από αυτές τις συναντήσεις, οι αρμόδιοι υπουργοί εκδίδουν ανακοινωθέντα για την προσαρμογή των προτεραιοτήτων στην επόμενη φάση. Η υπουργική συνάντηση στην Μπριζ τον Δεκέμβριο 2010 θα εξετάσει την έως τώρα πρόοδο από το 2002, και θα θέσει μακροπρόθεσμους στόχους, με ενδιάμεσους σταθμούς, έως το 2014.

Οι χώρες που συμμετέχουν σήμερα στη διαδικασία είναι τα μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) (τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ, συν την Ισλανδία, τη Νορβηγία και το Λιχτενστάιν) και οι υποψήφιοι για ένταξη Κροατία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM) και Τουρκία.

Η περίοδος 2002-10 ήταν μία από τις πλέον παραγωγικές για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην επαγγελματική κατάρτιση. Καθώς η Ευρώπη βρίσκεται σήμερα στην αφετηρία μιας νέας στρατηγικής για την ανάπτυξη (Ευρώπη 2020, που διαδέχεται τη Στρατηγική

της Λισαβόνας) είναι μια καλή στιγμή να εξετάσουμε συνολικά τη διαδικασία της Κοπεγχάγης⁽¹⁾.

Επιτυχίες της διαδικασίας της Κοπεγχάγης

Η διαδικασία της Κοπεγχάγης αποδείχθηκε αποτελεσματική ως μέθοδος εργασίας. Συνετέλεσε στην εναρμόνιση μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών πολιτικών για την κατάρτιση και επέτρεψε την εκπόνηση μιας συνολικής ευρωπαϊκής πολιτικής. Με το να εντάξει και υποψήφιας χώρες στη διαδικασία, υποστήριξε τη διεύρυνση της ΕΕ (από 15 σε 25 κράτη μέλη το 2004 και από 25 σε 27 το 2007). Χάρισε στην επαγγελματική κατάρτιση, η οποία διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα, μια πιο καθαρή φωνή στην Ευρώπη, αυξάνοντας το ειδικό βάρος της και σε συναφείς τομείς πολιτικής. Το κυριότερο: η διαδικασία έθεσε τα θεμέλια για την εκπόνηση πολλών κοινών ευρωπαϊκών μέσων και αρχών (πίνακας 1). Στόχος τους είναι να διευκολύνουν την κινητικότητα για μάθηση και εργασία, ταυτόχρονα όμως επηρεάζουν γενικότερα τις πολιτικές για την κατάρτιση.

Τα εν λόγω ευρωπαϊκά μέσα και αρχές βασίζονται στην αρχή των «μαθησιακών αποτελεσμάτων», δηλαδή στο τι γνωρίζει και μπορεί να κάνει ο ενδιαφερόμενος μετά την ολοκλήρωση μιας οποιασδήποτε μαθησιακής διαδικασίας. Αυτή η αρχή εφαρμόζεται σε κάθε τύπο και επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης, αλλά κυρίως για τη μεταρρύθμιση των προδιαγραφών και προγραμμάτων στην κατάρτιση.

Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΕΠ) ενθαρρύνει τις χώρες να αναπτύξουν τα δικά τους πλαίσια προσόντων, βάσει μαθησιακών αποτελεσμάτων. Τα περισσότερα εθνικά πλαίσια καλύπτουν όλα τα επίπεδα και όλους τους τύπους προσόντων, όχι μόνο την επαγγελματική κατάρτιση. Σε ορισμένες περιπτώσεις επανακαθορίζουν συνεπώς τον τρόπο με τον οποίο τα

(1) Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Ευρώπη 2020: νέα ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και την ανάπτυξη. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (26/27 Μαρτίου 2010)*. <http://register.consilium.europa.eu/pdf/el/10/st00/st00007.el10.pdf> [4.11.2010]

διάφορα μέρη του εθνικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης συνδέονται μεταξύ τους. Η ενασχόληση με τα εθνικά πλαίσια έδωσε το έναυσμα και για άλλες

μεταρρυθμίσεις της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Πίνακας 1. Κοινά ευρωπαϊκά μέσα και αρχές που προέκυψαν από τη διαδικασία της Κοπεγχάγης

Κοινά ευρωπαϊκά μέσα	
Ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΕΠ)	Επιτρέπει τη σύγκριση των επαγγελματικών προσόντων στο σύνολο της Ευρώπης με σκοπό την υποστήριξη της διά βίου μάθησης και της εκπαιδευτικής και εργασιακής κινητικότητας
Ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων για την ΕΕΚ (ECVET)	Επιτρέπει την επικύρωση, την αναγνώριση και τη συσσώρευση εργασιακών δεξιοτήτων και γνώσεων που αποκτώνται στη διάρκεια παραμονής σε μια διαφορετική χώρα ή σε διαφορετικές περιστάσεις, ούτως ώστε η αποκτηθείσα εμπειρία να συνυπολογίζεται στα προσόντα επαγγελματικής κατάρτισης
Ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EQVET)	Επιτρέπει στις χώρες να αναπτύξουν, να βελτιώσουν, να κατευθύνουν και να αξιολογήσουν την ποιότητα των συστημάτων ΕΕΚ που διαθέτουν και να εκπονήσουν ποιοτικές πρακτικές διαχείρισης
Europass	Φάκελος εγγράφων (Βιογραφικό, διαβατήριο γλωσσών, δελτίο κινητικότητας, συμπλήρωμα διπλώματος και συμπλήρωμα πιστοποιητικού) που διευκολύνει την εργασιακή και γεωγραφική κινητικότητα επιτρέποντας στους κατόχους του να παρουσιάσουν τα προσόντα και τις δεξιότητές τους με τυποποιημένο τρόπο, κατανοητό σε εργοδότες, σε όλη την Ευρώπη
Κοινές αρχές και κατευθύνσεις	
Επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική	Ενισχύει τον ρόλο του διά βίου επαγγελματικού προσανατολισμού στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πολιτικών για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση. Αφορά τέσσερις τομείς προτεραιότητας: δεξιότητες διαχείρισης σταδιοδρομίας, πρόσβαση σε υπηρεσίες, ποιότητα της παροχής προσανατολισμού και συνεργασία στις πολιτικές
Προσδιορισμός και επικύρωση της άτυπης και μη τυπικής μάθησης	Ορίζει κοινές αρχές για να ενθαρρυνθεί και να κατευθυνθεί η ανάπτυξη ποιοτικών και αξιόπιστων προσεγγίσεων και συστημάτων για τον προσδιορισμό και την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης

Οι συμμετέχουσες χώρες κατέληξαν επίσης σε κοινές εθνικές προτεραιότητες. Βασική προτεραιότητα της διαδικασίας της Κοπεγχάγης είναι να καταστεί πιο ελκυστική η επαγγελματική εκπαίδευση ενίσχυση ως μαθησιακή επιλογή. Έγινε προσπάθεια να καλύψουν συστήματα ΕΕΚ ευρύτερες ομάδες του πληθυσμού, από τους άριστους σπουδαστές ως και εκείνους που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Οι χώρες προσπάθησαν επίσης να διευκολύνουν τη μετάβαση από την ανώτερη δευτεροβάθμια κατάρτιση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αναπτύσσοντας ταυτόχρονα «τμηματικά» επαγγελματικά προσόντα και «αρθρωτά» μαθήματα για ευκολότερη ένταξη ορισμένων ομάδων του πληθυσμού στην αγορά εργασίας.

Κοινή προτεραιότητα ήταν και η ποιοτική αναβάθμιση της κατάρτισης. Εκτός από τους μηχανισμούς αξιολόγησης, οι συμμετέχουσες χώρες βελτιώνουν και τη διδασκαλία στην κατάρτιση. Αυτό επιτυγχάνεται με την καλύτερη αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτών και με περισσότερες ευκαιρίες για συνεχή επαγγελματική εξέλιξη. Για να ανταποκρίνονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, οι κοινωνικοί εταίροι καλούνται να αναλάβουν εντονότερο ρόλο στην ανάπτυξη

της κατάρτισης. Με τη στήριξη της ΕΕ, χρησιμοποιούνται και δοκιμάζονται νέες μέθοδοι για την πρόβλεψη της ζήτησης και προσφοράς δεξιοτήτων ώστε να διαμορφωθεί ακριβέστερη εικόνα των μελλοντικών αναγκών και να προετοιμαστούν ανάλογα τα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Άλλη μια κοινή προτεραιότητα ήταν να παρακινηθούν κυβερνήσεις, επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα να επενδύσουν στην κατάρτιση. Καθ' όλο το διάστημα 2002-08, συχνά με τη στήριξη των ευρωπαϊκών ταμείων, οι συμμετέχουσες χώρες επένδυσαν σημαντικά ποσά στην ΕΕΚ και εργάστηκαν για την αύξηση της αποδοτικότητας προβαίνοντας σε αποκεντρωμένη διοίκηση και νέους τρόπους κατανομής πόρων.

Για την καταπολέμηση της οικονομικής κρίσης του 2008, διατέθηκαν σε επιχειρήσεις δημόσιοι πόροι, (μεταξύ άλλων από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) για διατήρηση των θέσεων εργασίας, υπό τον όρο της συμμετοχής των εργαζομένων σε προγράμματα κατάρτισης. Είναι βέβαιο ότι αυτό μας βοήθησε να αποφύγουμε ακόμη μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας.

Ο αντίκτυπος της διαδικασίας

Παρά την ως τώρα κλίμακα των μεταρρυθμίσεων στην κατάρτιση, η διαδικασία της Κοπεγχάγης είχε περιορισμένο αντίκτυπο στις επιδόσεις των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης όπως αυτές μετρώνται βάσει των κριτηρίων

αναφοράς της στρατηγικής της Λισαβόνας (Πίνακας 2). Η οικονομική κρίση επέδρασε αρνητικά στις επιδόσεις της Ευρώπης, αλλά κρίνοντας από τις τάσεις προ της κρίσης δεν είναι πιθανό ότι οι στόχοι θα είχαν επιτευχθεί ούτως ή άλλως.

Πίνακας 2. **Στόχοι 2010 σχετικά με την εκπαίδευση και κατάρτιση**

Κριτήρια αναφοράς για το 2010

Κατάσταση το 2010 (έτος αναφοράς 2009)
Μέσος όρος ΕΕ

Αύξηση του μέσου ποσοστού απασχόλησης στην ΕΕ όσο το δυνατόν πιο κοντά στο 70%	64,6%
Αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων γυναικών σε πάνω από 60% ως μέσο όρο της ΕΕ	58,6%
Αύξηση του μέσου ποσοστού απασχόλησης ανδρών και γυναικών ηλικίας 55 έως 64 στην ΕΕ στο 50%	46,0%
Μέσο ποσοστό μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στην ΕΕ στο 10% κατά μέγιστο	14,4%
Διασφάλιση ότι τουλάχιστον 85% των νέων ολοκληρώνουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (76,6% το 2010)	78,6%
Μέση συμμετοχή σε προγράμματα διά βίου μάθησης σε επίπεδο ΕΕ τουλάχιστον στο 12,5% του ενήλικου ενεργού πληθυσμού (ηλικιακή ομάδα 25 έως 64)	9,3%
Ο συνολικός αριθμός αποφοίτων σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών, τεχνολογίας στην ΕΕ πρέπει να αυξηθεί κατά τουλάχιστον 15% έως το 2010, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να μειωθεί η ανισορροπία ως προς το φύλο αυτών των αποφοίτων	+33,8%*

* Τα δεδομένα αφορούν την περίοδο 2000-08

Δεν είναι σαφές αν η επαγγελματική εκπαίδευση πράγματι έγινε πιο «ελκυστική». Στις περισσότερες χώρες ο αριθμός των σπουδαστών αυξήθηκε, αλλά σε ολόκληρη την ΕΕ οι σπουδαστές της ΕΕΚ ως ποσοστό του συνόλου των σπουδαστών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έπεσε από 60% το 2000 σε 50% το 2008. Επιπλέον, η συμμετοχή ενηλίκων στη διά βίου μάθηση είναι απογοητευτική, και υπερβολικά πολλοί νέοι εγκαταλείπουν πρόωρα το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παρά τα οικονομικά κίνητρα, πολλές εταιρείες δεν προσφέρουν ευκαιρίες κατάρτισης, απλώς «γιατί δεν βλέπουν τον λόγο» –παρά την σαφέστατη αύξηση των αναγκών για υψηλότερα προσόντα και δεξιότητες και τη γήρανση του εργατικού δυναμικού.

Συγχρόνως η κινητικότητα των διδασκόντων και εκπαιδευόμενων παραμένει χαμηλή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Υπάρχουν πλέον περισσότερες δυνατότητες για κινητικότητα, χάρις σε προγράμματα της ΕΕ. Όμως οι σπουδαστές της επαγγελματικής κατάρτισης εξακολουθούν να μη διαθέτουν τις ίδιες ευκαιρίες με τους φοιτητές της ανώτερης εκπαίδευσης.

Το εκπαιδευτικό προσωπικό της επαγγελματικής κατάρτισης φέρει βαρύ φορτίο. Χρειάζεται να μάθει νέες παιδαγωγικές μεθόδους και να ενημερώνεται διαρκώς σχετικά με τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις νέες απαιτήσεις των αγορών εργασίας. Ταυτόχρονα, μέσα στην τάξη έχει να αντιμετωπίσει την ανομοιογένεια των σπουδαστών.

Τα στοιχεία για τις επενδύσεις στην κατάρτιση δείχνουν ότι πριν την οικονομική κρίση δε σημειώθηκε ουσιαστική αύξηση των ετήσιων κατά κεφαλήν επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό, όπως είχε προτείνει

η στρατηγική της Λισαβόνας –ούτε από κυβερνήσεις, ούτε από εταιρείες, ούτε από άτομα. Η αύξηση των δημόσιων δαπανών για την κατάρτιση ως αντιστάθμισμα στην ανεργία ήταν ένα μέτρο έκτακτης ανάγκης και όχι μια προσχεδιασμένη μόνιμη αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό. Σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, με την έλευση της οικονομικής κρίσης οι επιχειρήσεις φαίνεται ότι μείωσαν τις δαπάνες τους για την κατάρτιση.

Μια πρώτη αποτίμηση

Συνολικά, οι χώρες και οι κοινωνικοί εταίροι αξιολογούν θετικά τη διαδικασία. Η συμφωνία και η ανάληψη δράσης επί κοινών εθνικών προτεραιοτήτων και η ανάπτυξη κοινών ευρωπαϊκών μέσων και αρχών σε αυτά τα οκτώ χρόνια ήταν μια σημαντική επιτυχία της συνεργασίας μεταξύ των μερών.

Οι συμμετέχουσες χώρες διαφέρουν στο πώς αξιολογούν τον αντίκτυπο της διαδικασίας της Κοπεγχάγης. Ορισμένες θεωρούν ότι δεν άλλαξε την κατεύθυνση των εθνικών πολιτικών. Ωστόσο, οι περισσότερες χώρες πιστεύουν ότι οδήγησε σε σημαντικές αλλαγές των εθνικών πολιτικών όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση.

Αν και η ΕΕ συνολικά δεν πέτυχε όλους τους στόχους της, οι επιδόσεις των χωρών διαφοροποιούνται σημαντικά. Ορισμένες είχαν ήδη υπερβεί τα κριτήρια αναφοράς ακόμη και πριν από τη στρατηγική της Λισαβόνας. Η θέση σε εφαρμογή των ευρωπαϊκών μέσων και αρχών, καθώς και άλλων μεταρρυθμίσεων, βρίσκεται σε διαφορετικό στάδιο

ανάλογα με τη χώρα, και έτσι ο πλήρης αντίκτυπος δεν έχει γίνει ακόμη αισθητός.

Αλλά υπάρχουν και ενθαρρυντικά σημάδια. Παρά την οικονομική κρίση, όλα τα κριτήρια αναφοράς δείχνουν βελτίωση το 2009 (το έτος για το οποίο διαθέτουμε τα πλέον πρόσφατα δεδομένα) σε σύγκριση με το 2000. Το μορφωτικό επίπεδο των νέων έχει ανοδική τάση. Οι γυναίκες διαθέτουν πλέον, κατά μέσο όρο, περισσότερα επαγγελματικά προσόντα από τους άνδρες. Οι επενδύσεις στην κατάρτιση στο διάστημα 2003-08 και μάλιστα δεν αυξήθηκαν, όμως αυτό μπορεί να οφείλεται στη μείωση των ποσοστών ανεργίας μεταξύ των νέων και των μακροπρόθεσμα ανέργων κατά το διάστημα αυτό. Σε αναγνώριση του καιρίου ρόλου της κατάρτισης για τη διατήρηση και εύρεση εργασίας, έγιναν στη συνέχεια σημαντικές δημόσιες επενδύσεις κατάρτιση ως ανταπόκριση στην οικονομική κρίση.

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη δείχνουν ότι η κατεύθυνση των μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας της Κοπεγχάγης παραμένει σωστή και για την επόμενη δεκαετία. Τέσσερις μοχλοί αλλαγής –ο απόηχος της οικονομικής κρίσης, η ανάπτυξη της «πράσινης» οικονομίας, η αυξανόμενη ζήτηση υψηλότερων και περισσότερων δεξιοτήτων από την αγορά εργασίας και οι τάσεις της προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων στην Ευρώπη– αναμένεται ότι θα διαμορφώσουν τις οικονομίες και τις κοινωνίες της Ευρώπης, και κατά συνέπεια τις απαιτήσεις από τα ευρωπαϊκά συστήματα κατάρτισης, κατά την ερχόμενη δεκαετία.

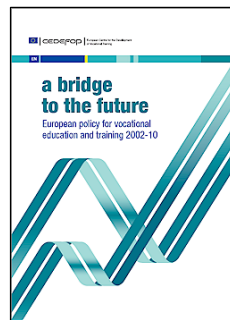
Η σημερινή οικονομική κρίση δεν απειλεί τη συνολική αύξηση της απασχόλησης έως το 2020, όμως ενδέχεται να οδηγήσει σε υψηλά επίπεδα διαρθρωτικής ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων και των μακροχρόνια ανέργων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Η ανάπτυξη μιας πράσινης οικονομίας προϋποθέτει στέρεα θεμέλια σε βασικές δεξιότητες και την προσαρμογή των ήδη εφαρμοζόμενων δεξιοτήτων στις νέες απαιτήσεις. Αν και το επίπεδο του εργατικού δυναμικού αναμένεται ότι θα συνάδει σε γενικές γραμμές με τη ζήτηση, οι αναντιστοιχίες δεν θα αποφευχθούν.

Το εργατικό δυναμικό της Ευρώπης θα πρέπει να επικαιροποιηθεί, να αναβαθμιστεί και να διευρύνει τις γνώσεις του, τις δεξιότητές του και τις ικανότητές του ώστε να αποδίδει ικανοποιητικά σε θέσεις εργασίας οι οποίες αναμένεται ότι θα γίνουν πιο απαιτητικές σε όλα τα επίπεδα. Προκειμένου η Ευρώπη να φτάσει τον στόχο του ποσοστού απασχόλησης 75% έως το 2020, πρέπει να αντιμετωπίσει το θέμα της διαρθρωτικής ανεργίας και να βοηθήσει περισσότερους ανθρώπους, κυρίως τις γυναίκες, να βρουν δουλειά.

Αυτός ο στόχος μετατοπίζει το βάρος στην εκπαίδευση των ενηλίκων. Το ενθαρρυντικό είναι ότι αυτή είναι και η κατεύθυνση των μεταρρυθμίσεων στην κατάρτιση κατά την τελευταία δεκαετία, εντός της διαδικασίας της Κοπεγχάγης. Παράλληλα με την ενίσχυση της αρχικής εκπαίδευσης, οι χώρες επεδίωξαν τη συστηματικοποίηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης: έδωσαν το βάρος στην προσφορά περισσότερων ευκαιριών για είσοδο στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε διάφορες φάσεις της ενεργού ζωής, και στην αναγνώριση των προσόντων που αποκτήθηκαν με διάφορους τρόπους, π.χ. με την επικύρωση της άτυπης και μη τυπικής μάθησης.

Παρά τους πιθανούς δημοσιονομικούς περιορισμούς, οι χώρες φαίνεται να είναι αποφασισμένες για μακροπρόθεσμες μεταρρυθμίσεις. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το νέο πλαίσιο πολιτικής της κατάρτισης έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή. Υπάρχει ομοφωνία μεταξύ των χωρών και των κοινωνικών εταίρων σχετικά με το πού πρέπει να εστιάσει η μελλοντική ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της κατάρτισης, που έχει θέσει φιλόδοξους στόχους.

Η επόμενη φάση θα είναι δύσκολη. Δεν είναι βέβαιο κατά πόσο θα ευοδωθούν οι προσπάθειες που έχουν καταβληθεί μέχρι τώρα. Η δεκαετία που άρχισε μας δίνει την ευκαιρία να εδραιώσουμε τις επιτυχίες της διαδικασίας της Κοπεγχάγης ώστε να φέρουν ουσιαστικό αποτέλεσμα. Η μια σωστή ανταπόκριση της Ευρώπης στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές καθιστά τη μεταρρύθμιση αυτή απολύτως αναγκαία.

Διαβάστε την πλήρη έκθεση:
Cedefop (2010). *A bridge to the future. European policy for vocational education and training 2002-10.*
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3058_en.pdf

CEDEFOP

Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης

Ενημερωτικό σημείωμα – 9042 EL

Αριθμός καταλόγου: TI-BB-10-015-EL-N

© Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, 2010

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής

Τα ενημερωτικά σημειώματα εκδίδονται στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά, ισπανικά, και ιταλικά. Για να τα λαμβάνετε σε τακτική βάση, στείλτε μας μήνυμα στην ακόλουθη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: briefingnotes@cedefop.europa.eu

Μπορείτε να βρείτε προηγούμενα ενημερωτικά σημειώματα και εκδόσεις του Cedefop στη διεύθυνση:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

T.Θ. 22427, 551 02 Θεσσαλονίκη, ΕΛΛΑΔΑ/GREECE

Ευρώπης 123, Θεσσαλονίκη, ΕΛΛΑΔΑ/GREECE

Τηλ. 30 2310490111, Φαξ +30 2310490020

E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu